

Mededelingen Heemkundige Kring
Groot-Haaltert - 3-maandelijks ledenblad

28ste jaargang 2008 - nr. 2

Redactie:

Diepeweg 15, 9450 Haaltert
Voorzitter - Secretariaat
Willy De Loose
053/83.08.81

Bestuursleden:

Denderhoutem:
Edgard Huylebroek
Hans Sonck
Haaltert:
Jan Paul De Graeve
Marc De Moyer
John Scheerlinck
Christophe Provost
Heldergem:
Roger De Troyer
William Minnaert
Kerksken:
Joris De Kegel
Terjoden
Bernadette De Luyck

Documentatiecentrum:

Warandegedebouw Sint-Gorikspan 17,
9450 Haaltert.
Open: eerste en derde zondag en tweede
donderdag van de maand van 10 tot 12
uur.

Ruiladres:

Diepeweg 15, 9450 Haaltert
Lidmaatschap: € 10
Steunend lid: € 15
Rek.nr. 439-5083061-63
Heemkundige Kring Groot-Haaltert
Email:
willydeloose@skynet.be

Website:

www.hkhaaltert.be

Elke auteur is verantwoordelijk voor
zijn/haar teksten.

Teksten mogen overgenomen worden mits
bronvermelding.

HK Haaltert is lid van 'Heemkunde Oost-Vlaanderen'.

Redactioneel

Heldergem heeft zijn dorps huis. Op 25 april werd het Heldergems Ontmoetingscentrum (HOC) 'De Fransman' plechtig ingehuldigd door burgemeester en schepenen. Het gemeentebestuur en de Dorpsraad heeft hier mooi werk verricht. Wij wensen het HOC een goede vaart.

De naamgeving is een verwijzing naar de geschiedenis van het dorp, enkele decennia geleden, toen nog honderden streekgenoten 'om den brode' naar Frankrijk trokken om er te werken in de bietenoogst en in de steenbakkerijen. In elke familie was er iemand die 'de campagne' gedaan heeft.

De voorstelling van het boek van Dirk Musschoot 'Van Franschmans en Walenmannen' en de tentoonstelling 'Seizoenarbeiders' ingericht door onze vereniging gaf nog meer luister aan deze gebeurtenis.

Verder in dit nummer vind je enkele sfeerbeelden hieromtrent.

De 17de dialectquiz i.s.m. het Davidsfonds was zoals altijd een gezellige bedoening. De trofee 'Oiltjener van 't joar' verleden jaar gewonnen door Lutgarde Van Impe werd in de wacht gesleept door Pheadra Van Keymolen. Elders in dit nummer eveneens enkele opnamen.

Een derde belangrijke activiteit is de voorstelling van het 2de familieboek 'Haaltertse gezinnen in de kijker' op vrijdag 5 december 2008. Na de uitgave van het 1ste familieboek in 2003, begon onze voorzitter aan de verzameling en bewerking van een tweede reeks gezin- en familiefoto's, zo'n 300-tal in totaal. Wij mogen wel spreken van een uniek geschiedkundig en familiaal erfgoed, 300 gezinnen, met kwartierstaat en identificatie van de afgebeelde personen! Gekoppeld aan de voorstelling kunnen jullie genieten van een tentoonstelling van een 150-tal geselecteerde foto's uit de verzameling. Vanaf 1 juli kan je de behandelde families vinden op onze website www.hkhaaltert.be.

Van harte heel fijne zonnige vakantiemaanden en in september hoor je meer van dit alles.

17de dialectquiz « Oiltjeneir van 't joar »

't Werd opnieuw een gezellige bedoening op de dialectquiz. 56 deelnemers kampfien voor de begeerde 'uil'.

Wie zou Lutgarde Van Impe opvolgen en mag de trofee 'Oiltjeneir van 't joar' voor één jaar mee naar huis nemen?

Alles zat netjes in 'ne spoosjom', er werd (soms) 'gekonkelfoesd', er waren geen 'kweddelen' en niemand heeft er achteraf 'katt'naanse va gemokt'.

Een enthousiaste Phaedra Van Keymolen samen met de quizmasters Willy en Omer.

Ben je er volgend jaar ook bij?

Pheadra Van Keymolen won de trofee- 51p/55p

Katleen Gosseye kwam één puntje te kort.

Chris Redant, Mariette Ghysens, Maria Stockman en Lutgarde Van Impe 49p

Dirk Neerinckx en Frieda Leemans: 48p

Celien Muylaert, Lieve Van den Driessche, Chris Van den Broek, Joris Redant en Hilda Baeyens en Joris De Kegel: 47p

Laura De Loose, Marijke Gosseye, Gemma Hooghe, Nicole De Saedeleer, Etienne Van den Stock en Katleen Goossens: 46p

De Daensistische beweging in Kerksken (Deel IV)

6. Schoone artikels aan uiterst matige prijzen.

Zelfs deelde ik vroeger de meening der democraten

De Roelanders van Kerksken voelden zich vooral in de steek gelaten door de elite van het dorp. Onderwijzer August Van Overstraeten die tot voor de staking openlijk zijn sympathie betuigde aan de Roelanders, keerde de partij de rug toe. Een bemiddelend woord van de onderwijzer en de ware rol van de Aalsterse socialisten uitleggen aan pastoor en burgemeester was het minste dat de Roelanders verhoopten.

In partijblad “Klokke Roeland” van 28 februari 1897 nam Victor Van Der Haegen de onderwijzer zwaar op de korrel wegens zijn houding na de staking. In de editie van “De Denderbode” van 7 maart 1897 reageerde Van Overstraeten en nam daarbij afstand van zijn politiek verleden. Maar vooral zijn persoonlijke afrekening met Van Der Haegen droeg niet bij tot de rust en verzoening in het dorp.

August Van Overstraeten

Borglombeek 27-08-1865

Aalst 21-03-1944

Werd op 21 februari 1890 benoemd tot onderwijzer in de gemeentelijke jongensschool. Hij vestigde zich in de gemeente. Op 11 november 1890 overleed zijn 22 jarige echtgenote Maria Cardon. Een paar maanden later, op 15 april 1891 huwde hij met Maria Van Den Brouck, nicht van Burgmeester Leander Meganck en Henry De Schepper. Beiden waren textielabrikanten met een grote sociale en maatschappelijke invloed in Kerksken.

Meester Van Overstraeten koesterde een brede belangstelling en trachtte het dorpsonderwijs uit de zielige dorpspolitiek te halen. Hij was een liberaal denkend man en sympathiseerde openlijk met de Roelanders. Bij de opkomst van het Daensisme in 1893 verdedigde hij de beweging in haar strijd tegen de socialisten. In december 1894 bij de kiesstrijd tussen Priester Daens en Woeste, overtuigde hij pastoor Constantien Pringels om Daens niet te veroordelen op de preekstoel. Een unicum in het arrondissement Aalst. Na de werkstaking van 1897 koos hij de zijde van zijn schoonfamilie, de textielabrikanten.

In 1901 werd August Van Overstraten benoemd tot kantonale schoolopziener. Hij sloot zijn loopbaan af als hoofdinspecteur van het katholiek vrij onderwijs.

“Zekere V. Van Der Haegen, de tamboer-majoor der groene Kerkxkenaren heeft den heer A. Van Overstraeten, onderwijzer te Kerkxken, persoonlijk aangevallen in “Klokke Roeland”. De heer onderwijzer heeft dan ook een antwoord gezonden aan de “Gescheurde Klok” of ’t orgaan van groote jannen wier politieke overtuiging werd te koop geboden voor vijf duizend ballekens ter democratische beurs van Gent.

Op verzoek van M. A. Van Overstraeten laten wij hier het antwoord volgen:

Antwoord aan V. Van Der Haegen.

“Uw schrijven hindert mij niet. Ik zeg uw schrijven alhoewel ik overtuigd ben dat zulks uit uwen koker niet komt. Ik heb de bewijzen in handen, jongen, en kan u toonen hoeveel fouten gij geschreven hebt in zes of zeven regels. En gij durft oordeelen over den stijl van een ander? Gij die geen eenvoudig briefje kunt opstellen zonder dat het krielt van de fouten; ’t is belachelijk en dwaas.

De naam van taalknoeier komt u waarschijnlijk toe; gij zijt een hoogvaardige weetniet die pronkt met andermans pluimen, en van ’s morgens vroeg met de gazet in handen loopt om lucht te geven aan uwen hoogmoed, en de eenvoudige menschen wijs te maken dat gij de opsteller zijt van dat artikel.

Dat schrijven riekt naar ezelachtigheid; want men moet waarlijk ezel zijn om durven staande te houden dat ik in tachtig een vooruitstrevend liberaal was: zijn kinderen van 13 of 14 jaren oud die op de schoolbanken zitten dan ook al politiekers?

Ik ben liberaal geweest, dat houd ik staan, en zelfs deelde ik vroeger de meening der democraten; maar wanneer ik wel inzag wat het doel en streven der liberalen is, en welke lage

middelen de democraten in het land van Aalst aanwenden, om hunne eigene verheffing te bewerkten, en hunnen grenzelozen hoogmoed te voldoen, - in plaats van lotsverbetering trachten te bekomen voor de werkende klas – dan heb ik gezegd: “Neen zulke mannen volg ik niet; zulke kliek keer ik den rug toe”

O de lang gewenschte jas

Tot slot kreeg Victor Van Der Haegen een ferme deuk in zijn imago. Tot vòòr de staking, de kandidaat bedrijfsleider bij Smits, kon nu fluiten naar zijn symbolische lange jas van meester-gast. Onderwijzer Van Overstraeten speelde hierbij in op de spot die tegenstanders dreven met de lange jas van de zogenaamde mislukte stakingsleider. De gebroodroofde Victor opende om te overleven een herberg (jeneverhuis) op het gehucht Terlicht. Tevens startte hij een kanthandel om de vrouwen van de afgedankte wevers toch een inkomen te verzekeren.

“De Jeneverdrinker” van kunstenaar Herman de Somer werd ingehuldigd op 9 september 2000 tijdens een groot volksfeest. Het beeld drukt drie gevoeligheden uit die de Kerkskenaren nauw aan het hart liggen.

“Het Venetiaans masker” verwijst naar de jaarlijkse Driekoningenvieringen. Sinds menscheugenis een traditie om op 6 januari van deur tot deur een driekoningenlied te zingen.

“De schietspoel” het symbool van de weefnijverheid die hier bloeide. Was sociaal economisch heel belangrijk voor de welvaart van de gemeente

“De jeneverkruik en ton” symbool van de spotnaam van de Kerkskenaren, jeneverdrinkers.

“Vooraleer te eindigen moet ik u doen opmerken dat ik in 't vervolg op uw gezeever niet meer zal antwoorden; ik heb hoegenaamd geenen tijd om mij langer met zoo een flauw en hoogwaardig persoonnaadje bezig te houden. Andere zaken, alsook mijne potasch, wachten mij.

Ik raad u ook aan, jongen, te werken gelijk een ander; dan zal uw stuk geene 2 ½ maanden meer ophangen, gij zult meer geld winnen, en de jas, O de lang gewenschte jas!! zal volgen, alsook de kruiwagen, waarmede gij uw stuk naar Aalst zult kunnen voeren.”

De Jeneverdrinkers

De productie van de “Samenwerkende Weverijen van Kerksken” kwam langzaam op gang. Wekelijks werden de afgewerkte weefstukken geleverd in Aalst bij Pieter Daens in de Achterstraat. Aanvankelijk per kruiwagen, weldra vervangen door een stootkar. In de volksmond omgedoopt tot jeneverkar. Het waren de Aalstenaars die eind 19de eeuw voor de Kerkskenaren het eerst de spotnaam “Jeneverdrinkers” gebruikten. Na de levering van hun weefstukken kochten ze massaal goedkope jenever aan, voor eigen gebruik en voor verkoop in het dorp. Kerksken was bekend om zijn talrijke “jeneverhuizen”, particuliere woningen waar clandestien “druppels” werden verkocht. In de loop van de geschiedenis werd de spotnaam “Jeneverdrinker” een eretitel voor de Kerkskenaren. “De Jeneverdrinker” kreeg in 2000 zelfs een standbeeld op het dorpsplein. Doch eind 19de, begin 20ste eeuw was alcoholisme een sociale plaag. In 1892 was er in de Denderstreek gemiddeld één drankhuis per 39 inwoners. Door de industriële massaproductie werd de jenever spotgoedkoop. In de 19de eeuw bereikte de Belgische jeneverproductie ongekende hoogten. Nieuwe, goedkopere grondstoffen zoals suikerbieten, suikerbietmelasse, aardappelen en maïs deden hun intrede. Tijdens het laatste kwart van de 19de eeuw ontstonden in de grote steden gisten spiritusfabrieken die op grootschalige wijze goedkope alcohol produceerden. De goedkope jenever leidde tot overmatig gebruik. Onder druk van de matigheids-

bonden greep de overheid in. De landbouwstokerijen verloren hun gunstige accijnsregeling en moesten net als de industriële stokerijen een hogere accijns betalen.

Wanneer wij onze volksfoppers groene socialisten heeten.

De samenwerkende weverijen bezorgden de meeste afgedankte wevers opnieuw werk en een inkomen. Ook de thuiswevers konden hun stukken inleveren bij de coöperatie. Frans Coppens, daensistische gemeenteraadslid en beheerder van pachtgronden, kwam de afgedankte stakers ter hulp. Hij herverdeelde de gronden in kleine percelen zodat de getroffen wevers en seizoenarbeiders behoed werden tegen hongersnood..

De poging van de katholieken om de “Roelanders” te verzwakken door ze in het kamp van de socialisten te duwen mislukte. Doorn in het oog van de katholieken werd het groeiend succes van de daensistische samenwerkende maatschappijen. Voor de conservatieve katholieken was dit systeem onlosmakelijk verbonden met socialistische opvattingen. Een nieuwe benaming “groene socialisten” voor “de Roelanders” dook op in de katholieke pers. De Denderbode van 27 mei 1897 berichtte:

“Kerkxken. De Chipkahelden doen er nu een stieltje bij, ze zijn nu liedjeszangers geworden. Men heeft ons een der liedekens bezorgd zondag ll., te Kerkxken gezongen getiteld “Nieuw liedeken van de Weverbond van Kerkxken” gerijmd in slipperversen, gansch gericht tegen de eigenaar der zijdeweverij aldaar.

Bedoeld liedeken is gansch overgoten met socialistische saus en waarlijk men moet met eene verregaande schaamteloosheid behebt zijn, om er in 't Land van Aelst en de Volkskamer te durven tegen protesteren, wanneer wij onze volksfoppers groene socialisten heeten!”

Dat meester Lambrecht zulke deftige meeting gegeven heeft

In de lente van 1897 kwam de daensistische beweging in een stroomversnelling. Ze traden openlijk in concurrentie met de socialisten. Dat gaf de Roelanders in Kerksken moed. Ze zongen niet alleen weversliederen maar ook “Het Lied van den Groenen Strik” Uit volle borst werd gezongen;

*“Naar Oultre zullen wij marcheeren,
al te samen bij onzen braven Smid,
Die ons met liefde zal ontvangen
en ons zal groeten met eerbied en fatsoen.
Naar hem zij toch al ons verlangen.”*

Hun wens werd vervuld. Pieter-Frans Lambrecht, in de volksmond smid Lambrecht, kwam op uitnodiging van zijn vriend Jozef Callebaut op 23 mei 1897 spreken naar Kerksken. Smid Lambrecht vertegenwoordigde in het daenisme de gebalde vuist van de tot wanhoop gedreven kleine lieden, wiens materiële ellende zo schreeuwend was op het einde van de 19de eeuw. Hij was volksmens, door zijn verschijning met zijn blauwe kiel en zware stok, door zijn taal en door zijn bonkige kracht. Wanneer hij sprak, kende de meeting zeker succes.

“De Denderbode” gaf in zijn editie van 30 mei 1897 zijn gebruikelijke spottende sarcastische visie op de gebeurtenissen.

“Kerkxken Zondag heeft alhier de aangekondigde grrrrroote betooging der dommekraten plaats gehad! Het was schoon dat dapper slacht van Roelanders!! Eens samen te zien; er waren toch wel 4 à 5 honderd, vrouwen en kinderen inbegrepen.

Hier en daar trof men eenen leider der dommekraten aan, van die ontevreden, die door hunne venijnige woorden het volk trachten te verleiden: onder andere liep er een zekere woordenkramer der groenen tusschen, met verheven hoofd versierd met eenen prachtigen sterrekijker, die er toch wel duizend voor éénen zag.

Frans Lambrecht
(1858 - 1906)

Pieter Frans Lambrecht, in de volksmond “smid Lambrecht” genoemd, werd geboren op de wijk Lebeke in Outer. Tijdens de schoolstrijd van 1879 koos hij de zijde van zijn vrijzinnige vriend “Meester Emile” onderwijzer aan de officiële school. Beiden werden vervolgd door de conservatieve katholieken. Hij verloor bijna al zijn klanten. Men noemde hem “de koude smid” omdat zijn smidsvuur voortaan gedoofd bleef. Er groeide een bittere wrok in hem tegen de conservatieve katholieken en de clerus. Hij sloot zich aan bij de Roelanders en behoorde tot de stichters van de Christene Volkspartij. Als journalist werkte hij mee aan *Klokke Roeland*.

Frans Lambrecht was een sterke persoonlijkheid met een diep sociaal engagement. Hij vertegenwoordigde in het daensisme de kleine lieden, wiens materiële ellende zo schreeuwend was. Emotioneel totaal uitgeput stierf hij op 29 oktober 1906. Tot in zijn graf werd hij achtervolgd door de anti-daensisten. Het plaatsen van een huldezerk werd geweigerd. Hij werd door zijn vrienden ontgraven en in Ninove opnieuw ter aarde besteld. Op 1 december 1907 werd een gedenkzuil op het Kerkhof van Ninove onthuld. In 1978 werd, dankzij zijn goeie vriend Victor Van Der Haegen, zijn gedenkzuil overgebracht naar het kerkplein van zijn geboortedorp Outer.

Die vent heeft door zijn gedrag eens waarlijk doen zien van waar hij vandaan komt. Ehwel, nu zondag laatst liep hij dansende en springende achter het muziek, bij zoo verre dat hij, op 't gehucht Terlicht eenen grijsaard heeft omver gesprongen, maar dan kwam zijn onmenschelijk hart nog meer uit: hij liet den ouden man liggen en sprong met 4 makkers de bokkesprongen voort. Getuigen deze zaak hebben den armen sukkelaar opgeholpen. De comédie werd langs om schooner, na zulke schoone betooging??? Reed onze woordkramer per velo naar huis, en onze Bachusvriend had zoo diep in het glas gekeken, dat hij te Kerkxken in het midden van het dorp van zijn rijwiel viel en in het zand rolde. Wij zullen dien verdwaalden niet langer opvolgen en medelijdend onze schouders ophalen, want wij hebben waarlijk medelijden met hem, medelijden met den stoet der aardige kristene democraten want 't was waarlijk een fiasco, medelijden met hun bedrukt gelaat, als wanneer zij zagen dat op gansch den steenweg geen enkel vaandel wapperde.

Wij zijn nieuwsgierig “Klokke Roeland” van zondag eens te lezen: met groot bazuingeschal zal ze toch weer schrijven dat de betooging wonderwel gelukt is, dat er oneindig veel volk bij was, dat er toch wel drij muziekkorpsen bij waren, dat meester Lambrecht zulke deftige meeting gegeven heeft, dat er in plaats van 17, toch wel diep in de 6 verschillende groepen bij waren, enz. enz.

Jammer dat de schaaapjes te Kerkxken zoo tam niet zijn als de gewone schapen, en zich zoo gemakkelijk niet laten verleiden, door die valsche profeten wier rijk bijna uit is, die dwaze beloften hebben te valsch in de ooren de Kerkxkenaren geklonken”.

De vernietigende kritiek van de katholieke pers veranderde niets aan het onverwachts succes van de meeting. De Daensisten van de omliggende dorpen kwamen massaal hun steun betuigen aan de moedige strijders van Kerkxken. Uit Denderhoutem met het “*Donchen muziek Gevaert*” op kop. Uit Aspelaere, de fanfare “*Hou ende Trou*” gesticht in 1895. Na de meeting riep men op tot een betoging door 't dorp. Indrukwekkend, op kop Smid Lambrecht met zijn vierkante kop, zwarte ringbaard, in blauwe kiel en zware stok in de hand. Geflankeerd door de plaatselijke leiders Jozef Callebaut en Victor Van Der Haegen trokken zij naar Terlicht. Gevolgd door fanfares en een paar duizend medestanders. De miserie en verandering van de voorbije maanden was meteen vergeten. Het dorp herademde, de katholieke druk was gebroken. Tot 's avonds laat werd in den herberg “*Callens Zjeppen*” gevierd, jenever gedronken en gezongen van “*De Groene Strik*”.

Deze betoging werd de aanloop tot de grote arrondissementale betoging van de Daensisten in Aalst op 13 juni 1897. De Kerkxkenaren namen er massaal aan deel.

Zoo moedige katholieke vrienden van Kerkxken

De katholieken waren er niet gerust in. Ondanks hun broodroof, leugens en verdachtmakingen waren “De Roelanders” niet dood. De beweging was zelfs springlevend door het succes van de samenwerkende weverijen. Actie lokte reactie uit. De katholieken van gans de Denderstreek werden in “De Denderbode” opgeroepen om op zondag 27 juni de Daensisten te overtroeven.

“Kerkxken. Op zondag 27 juni aanstaande Luisterrijk Muziekfeest

Gegeven door de Katholieke Fanfaremaatschappij met goedkeuring van 't Gemeentebestuur. Acht muziekkorpsen zullen aan 't feest deelnemen. Om drij uren 's namiddags vorming van den stoet. Dees maal zullen de huizen der Kerkxkenaren bijna allen bevlagd zijn. 't Zal wat anders zijn dan een wandeling door de groene velden, gelijk de belachelijke betooging der Roelanders het is geweest.

Naar Kerkxken, Zondag 27 juni!... Een blijk van hulde moet er gebracht worden aan onze zoo moedige katholieke vrienden van Kerkxken.”

Zondag 27 juni, geen weer om een hond door te jagen: de Roelanders lachten in hun vuist. Zo'n rotweer, 't was het bewijs dat ons Heer 'n Christene was en gene Katholiek. De grote optocht van de katholieken werd beperkt tot het dorp en de steenweg. Niet omwille van het slechte weer, maar omdat de katholieken niet langs den Berg, het bolwerk van de Roelanders, durfden komen.

“Een katholiek boerken van Denderhautem.”, voor de Daensisten “ 'n bok”, bracht een uitvoerig verslag in “De Denderbode” van 4 juli 1897. Merkwaardig in zijn betoog was dat zij zichzelf “Woestisten” noemden.

“Feest te Kerkxken, minder gunstig weer, alle huizen bevlagd, vanaf drij uren veel volk op den Driehoek en het Dorp. Acht maatschappijen waaronder de katholieke Fanfaremaatschappij van Denderhautem gevolgd van meer dan 300 man, namen deel aan den stoet. Het was eene ware victorie; een drom van Katholieken doorkruisten de straten der gemeente; slechts hier en daar trof men een Daensistengezicht aan. De groene bende was vol droefheid en wee, toen ze zagen dat hunne flauwe betooging door die der Woestisten volkomen in donker daglicht werd gesteld. O wat verschil riepen velen uit! Zie ze daar staan drupneuzen die groene socialisten! Uit goede bron vernemen wij dat eenige haantjes vooruit der Roelanderspartij, met enige Roelanderessen twee of drie eerwaarde priesters op het dorp hebben bespot. Hoe is het toch mogelijk dat die mannen zich nog durven uitgeven voor christen! Alle eergevoel hebben zij verloren, en zij behouden nog slechts dien naam om beter de onnozele lieden tot hen te trekken, want christelijk gevoel is er niet meer in, neen, liberalen, socialisten en priesterhaters zijn hune vrienden; doch gedenk volksfoppers dat uwe kleine macht van dag tot dag mindert, en dat het plechtig uur gaat aanbreken, waarop gij door de stemmen der katholieken voor eeuwig zult verpletterd worden.

Wij zegden dat er veel volk was; welnu dat wordt weeral gelogenstraft door de Roelanders; maar och God laat ons daar maar gauw overstappen, die venten moeten toch altijd liegen. Gij, ooggetuigen van dit feest, hebt u kunnen overtuigen dat de neringsdoeners eenen zeer goeden dag hebben gehad, tot spijt van wie 't benijdt. Zoo ver gaan de valsche democraten in hun verachtelijk werk, dat er een manneken was dat durfde zeggen dat niet een herbergier 6 franken had ontvangen. Welnu een herbergier die voorzeker van de minste verkocht heeft, verklaart dat hij dien dag meer ontvangen heeft dan al de bazen der Roelanderspartij op den dag der Daensistenbetooging.

Wel dunkt u, lieve lezer, die Roelanders zijn toch schaamteloze leugenaars eh! Maar wees daar niet over verwonderd, gansch hunne politiek is gesteund op liegen en bedriegen; Gaat voort in uwen strijd, katholieke vrienden van Kerkxken, tegen de misnoegde volksfoppers, aan u is de zegepraal, aan u de victorie!

Een katholiek boerken van Denderhautem.”

In het dorp van de jeneverdrinkers werd het succes van de betoging afhankelijk van het drankverbruik in de herbergen.

De Vlaamsch-Christene Volkspartij

Om een wildgroei van daensistische syndicaten, coöperaties, samenwerkende maatschappijen, bonden en verenigingen te vermijden zocht de partij naar nieuwe structuren. In de loop van 1897 werd het programma van de in 1893 gestichte "*Christene Volkspartij*" geactualiseerd. De naam werd veranderd in "*De Vlaamsch-Christene Volkspartij*" met het oog op de parlementsverkiezingen van 1898.

Petrus Van Schuylenbergh

Aalst 3-03-1872 - Aalst 13-02-1963

Behoorde tot de vroege kern van Roelanders. Vanaf 1898 werd hij in Ninove drukkeruitgever van het weekblad 'Klokke Roeland'. Hij leerde de drukkersstiel bij Pieter Daens. In 1901 verhuisde hij van Ninove naar Aalst. Als drukkeruitgever werd hij een concurrent van partijgenoot Pieter Daens. In 1899 en 1900 fungeerde Petrus Van Schuylenbergh op daensistische lijsten. Toen in 1904 volksvertegenwoordiger Aloïs De Backer stierf, volgde niet Petrus Van Schuylenbergh, die vanaf 1900 opvolger was voor Aalst, hem op maar Pieter Daens. In 1905 verliet hij het Daensisme. 'Klokke Roeland' bleef een sociaal en progressief blad, dat evenwel geen bindingen meer had met de Daensisten. Petrus Van Schuylenbergh werd de centrale figuur van het katholiek syndicalisme in het arrondissement Aalst. Van 1919 tot 1946 was hij vlaamsgezind volksvertegenwoordiger voor de katholieken.

Op zondag 25 juli 1897 was Kerksken aan beurt om samenwerkende maatschappijen en partij te structureren. De vergadering werd gepland in de herberg bij Jozef Callebaut in aanwezigheid van advocaat De Backer, Smid Lambrecht, Petrus Van Schuylenberg, uitgever van "*Klokke Roeland*" en Volksvertegenwoordiger Priester Adolf Daens. Het bericht dat Priester Daens naar Kerksken kwam was haast ongelooflijk. In de pers werd er schandaal gesproken, de priester kreeg verbod van mis lezen, het woord suspensie werd zelfs gebruikt. Ook het oude verbod op het betreden van herbergen zou terug van kracht zijn. Jozef Callebaut nam zijn voorzorgen. Om Priester Daens geen moeilijkheden te bezorgen werd de woonplaats achter de herberg ingericht als vergaderzaal. Hij wist dat iedere politieke activiteit van Priester Daens dagelijks gerapporteerd werd bij de kerkelijke overheid.

De grootste zaal der steden zou te klein geweest zijn.

Aan het kerkhof van Kerksken werd de koets van Priester Daens opgewacht door een grote menigte, onder leiding van Jozef Callebaut. Hij nam plaats naast Daens en triomfantelijk reden ze richting Berg. Voor de herberg, over de straat een ark (triumfboog), rijkelijk versierd met bloemen en spreuken. Priester Daens werd verwelkomd met bloemen en bedankt voor zijn grote inzet en verdediging van de kleine man, tot zelfs bij de Paus in Rome.

Er werd vergaderd en doorlopend meeting gehouden. De massa toehoorders groeide steeds aan; vriend en vijand kwam luisteren. Voor de toespraak van Priester Daens werd uitgeweken naar de boomgaard achter de herberg. Van op de stootkar van de wevers, als podium, sprak Priester Daens meer dan een uur over de sociale problemen. Hij huldigde Pastoor Van Hoeymissen zaliger, die zeker ook zijn stakende wevers zou gesteund hebben. Op het einde van zijn toespraak stond haast de ganse menigte op de boomgaard. Behalve de katholieken die uit curiositeit op enige afstand het ganse gebeuren volgden. Alhoewel geen redenaar, bedankte Jozef Callebaut tot slot alle Daensisten uit de omliggende gemeenten voor hun steun in de voorbije moeilijke maanden. Tot slot werd het ganse gezelschap door Victorine D'Herde, echtgenote Jozef Callebaut, getraakteerd op zelfgebakken taart.

Opgediend in de beste kamer, de tafel gedekt met het mooiste tafelkleed in damast, geweven door Kerkskenaren.

Zoals gebruikelijk bij een bezoek van Priester Daens, werd in het enthousiasme van het ogenblik, een onderlinge kas en syndicaat gesticht. Waarschijnlijk werden de samenwerkende weverijen van Kerksken en Denderhoutem samengevoegd tot één maatschappij. Pieter Daens schreef in zijn krant "Land van Aelst" van 1 augustus 1897 een lyrisch, poëtisch huldebetoon aan de Kerkskenaren bij het bezoek van zijn broer Priester Daens.

"Kerkxken wat moet het daar hertelijk en schoon geweest zijn. Wij horen het alom verkondigen. Eene kristelijke gelukkige Meeting. Een zee van volk! De grootste zaal der steden zou te klein geweest zijn. Men heeft op den boomgaard moeten spreken. En al dat aangekomen door eigen beweging in zuivere zelfopoffering! Dat moedig volk van Kerkxken. Pastoor Van Hoeymissen zaliger onze hertelijke vriend zegde het zoo dikwijls: mijn Kerkxken, mijn ieverige manhaftig rechtzinnig volk. Er stond een schoon ark. Priester Daens werd verwillekomd met bloemtuilen en aanspraken. De Priester Volksvertegenwoordiger, Smid Lambrechts en Van Schuylenberg hebben er tot de menigte gesproken. Och menschen, benedicamus, laat ons God bedanken voor die strooming, een strooming die gelijk Schelde en Maas een nieuw frisch leven met kloek gezond bloed voor 't hert in 't Vaderland zal jagen."

Onze merteleer maalde zijn duizendmaal herhaald deuntje af over de pauselijke encycliek

Tot einde 19de eeuw is het archief van daensistische kranten beperkt.

Van de meeting in Kerksken op 25 juli 1897 hebben wij van beide partijen een verslag gevonden. Een geweldig contrast tussen de beide krantenverslagen. Om het relaas van De Denderbode beter te begrijpen; de schoenpoetser van dienst was Jozef Callebaut, de merteleer, natuurlijk Priester Daens.

"Kerkxken. De groene socialisten hielden hier zondag eene meeting (Priester) Daens kwam hier in rijtuig aan, vergezeld van zijn schoenpoetser en den baas van de gebroken ruit. Aan 't dorp was er niemand om de groene helden te bekijken of te ontvangen en men reed naar de Middenberg, alwaar men afstapte in de properste afspanning van 10 uren in de ronde. Hier was eene soort van triomfboog opgericht, er werd er een welkomgroet gelezen en aan de merteleer een bloemtuil aangeboden door een kerel die het vaderlijk huis is ontlopen."

De meeting had plaats in een meerschken. De eigenaars der aanpalende velden stonden op wacht om te beletten dat hunne eigendom zou beschadigd worden, maar zij hadden er weinig moeite mee. Slechts 350 toehoorders waren opgekomen in groote meerderheid vrouwen, jongelingen en kinderen. Weinige Kerkxkenaren; bijna al de mannen waren katholieken meest van Haeltert en elders...

Ook deed De Backer aan de merteleer opmerken dat men moest voorzichtig zijn in 't spreken want dat hunne tegenstrevers in meerderheid waren. Onze merteleer begon met te zeggen dat het hem toch zooveel genoeg doet, wanneer hij, 't gelijk waar hoort roepen: Vivan paster Donche! Ik kan u niet zeggen, menschen, welke inwendige vreugde ik dan gevoel, riep hij uit. (Eene vrouwenstem) Weg met paster Donche! Vivan Woeste!.. Onze merteleer, De Backer en de schoenpoetser zagen er erg boos uit. Ze zouden de vermetelee wel willen bestraffen hebben, maar ze durfden zich niet roeren: ze vreesden de mannen van Haeltert zeer.

Onze merteleer maalde zijn duizendmaal herhaald deuntje af over de pauselijke encycliek, 't zal beteren en 't moet beteren, over de vrouwen en jonge dochters die zijne beste propagandisten zijn, de regeling der pachten, in een woord, gansch de doodgezaagde zeevering die men wekelijks in 't Land van Aelst aantreft, werd herhaald. Dan sprak de schoenpoetser maar niemand begreep wat hij zeggen wilde... 't Was als of een Engelsche mylord aan 't praten was. Geen enkele toejuiching werd gehoord maar wel spotgelach. Ook De Backer bekende openlijk dat het een armzalig fiasco

---

was.....'t Kersken is te Kerkxken opgebrand. Na de meeting vergaderde men opnieuw in de prop-
erste afspanning der streek; de tafel was gedekt met een slaaplaken door de vliegen gedamasseerd,
en den spekkassaart werd opgediend...

Eindelijk reed men terug naar Aelst; onderweg stapte men te Haeltert eens af bij Van Gysegghem:
onze merteleer gaf er een rondeken aan de compagnie omdat een zat wijf hem toeroept "Vivan
paster Donche" vereerde't geene hem toch een veel inwendige vreugde verschaft. Maar men verzek-
ert ons dat dit zat wijfharen kreet Vivan pastor Donche liet volgen van eenen helschen Potverd...
Mannen! Mannen waar zijt gevaren!

Na het lezen van deze katholieke versie zijn de woorden van Pieter Daens in het boek
"Priester Daens, zijn leven, en strijden (April 1909 blz 137)" over de toenmalige berichtgeving
te begrijpen.

*"De woede der Geldmacht kent rust noch genade; Advocaat De Backer ondervond het in
Denderhoutem; tot in de vreemde Landen gingen de Katholieke Bewaarders zijne
Samenwerkende Inrichtingen ondermijnen. Het zelfde lot onderging de Samenwerkende Weverij
van Kerkxken, met zoveel kunde en orde ingericht door Advocaat De Pelsmaeker, van
Denderleeuw. De groote slag moest gegeven worden: wij wierden de aangloeing gewaar van Haat
en de Wraakzucht. Gazetten en Personen, die ons vroeger verdedigden, keerden zich van ons af,
ja legden onze woorden en geschriften valsch uit."*

Maar de Kerkskenaren lieten het niet aan hun hart komen. Het werd een groot volksfeest dat
in het collectief geheugen van het dorp gegrift werd. Tot 's nachts zongen ze in de herberg
"Callens Zjeppen" de profetische woorden van:

*"Ziet Priester Daens, hij kan zooveel verdragen,
voor 't geen hij strijdt en voor eenieders dank.
Zij zullen het later wel beklagen,
die affronteeren zoo eenen braven man.
En laat ons al te samen zingen:
vivat Pastoor Daens met eerbied en fatsoen.
En laat ons al te samen dansen,
springen, daarom hebben wij 'ne groene strik vandoen."*

Toen in 1956 een eerste daensistische reveil ontstond, was de gedachte aan Priester Daens in
Kerksken nog springlevend. De oude generatie vertelde over de toespraak van Priester Daens,
alsof ze gisteren gebeurde. Ida, jongste dochter van Jozef Callebaut, vertelde met trots dat zij
die dag, op de schoot van Priester Daens gezeten had als klein meisje. Het was een gloriëdag
voor de daensistische Kerkskenaren, na al de ellende van de staking.

Ons werkvolk is vrij

Op het einde van het eerste werkjaar bracht advocaat De Backer verslag uit over de samen-
werkende weverijen. Er waren reeds 85 wevers in dienst. Twaalf jacquard-getouwen waren in
aankoop. Hij voorspelde dat in juni 1898 beide maatschappijen 150 wevers konden tewerk-
stellen. Het was de ambitie van de Christene Volkspartij om tegen eind 1898 alle wevers van
Denderhoutem, Kerkxken en omstreken die niet contractueel gebonden waren aan een onder-
neming, in te schakelen in de coöperatie.

De berichten van advocaat De Backer over de samenwerkende weverijen klonken optimistisch
in "Klokke Roeland" van 1 januari 1898

*"Samenwerkende Weverij. Sedert 'nen heelen tijd is niets gezegd over de inrichting. Nu, op het
einde van het eerste maatschappelijk jaar willen wij ons lezers den toestand doen kennen. En doen
kennen, met recht op onderzoek. De maatschappij van Denderhautem telt reeds zeven en zestig
wevers, en deze van Kerkxken achttien. Kerkxken brengt voor 't oogenblik vijf jacquardgetouwen
in werking en Denderhautem heeft er twaalf in aankoop, die voor eersten Februari zullen werken.
Bijgevolg 't geen we in Maart jongstleden bevestigden is verwezenlijkt: ons werkvolk is vrij, ons*

---

werkvolk is verlost van een laakbaar trucsysteem, ons volk verkeert in welstand, geniet aanzien en achting vanwege de bazen, is mensch geworden en onafhankelijke burger, in plaats van werktuig en slaaf.

Nochtans lezers de strijd is hard geweest en moeilijk, en heeft aan de inrichters onrust en kommer en slaaplooze nachten gekost. Onze bewarende fabrikanten hebben hemel en aarde bewogen om de maatschappijen te doen vallen.

Hun hartedroom is mislukt, we zijn eindelijk op 't drooge, en we verzekeren dat voor eersten juni 1898 de twee maatschappijen meer dan honderd vijftig wevers zullen tellen, en met het einde van ditzelfde jaar al de wevers van gansch de streek, die niet geldelijk gebonden zijn, in die instellingen zullen ingelijfd worden."

Het behage onze bewarende fabrikanten of het behage hun niet, gebeuren zal het, de voorzegging van heden zal verwezenlijken, juist als onze voorzegging van vroeger. De tegenwerking heeft 'nen tijd lang den vooruitgang kunnen belemmeren, laster, ondermijning en bedreigingen hebben hunnen invloed doen voelen, maar hier zegeviert de waarheid.

Drukking is uitgeoefend op de spinners, om ons garen te weigeren. De bleekers werden geboicoeteerd. "Klokke Roeland" waarin gewag over samenwerking werd neergelegd op de burelen der handelshuizen. De nadeeligste berichten werden rondgeven. "De maatschappij moest vallen, de maatschappij viel". En eindelijk zijn ons bewarende fabrikanten overtuigd aan hunnen aanstaande ondergang. Hunne tong is verlamd door de welsprekenheid der feiten. Ook hunne houding geeft een sprekend bewijs hunner houding in dit opzicht. 't Geen vroeger onmogelijk was kunnen ze nu: ze geven grotere loonen, ze nemen de stukken in ontvangst al de dagen van de week (vroeger waren die dagen vastgesteld) ze onderzoeken de kledij niet meer der wevers, om na te zien of alles uit den achterwinkel komt. In een woord de burelen onzer behoudsgezinden bazen, in stede van eene wezenlijke hel voor de wevers, zijn hervormd in land van belofte.

Ver van nog te broodrooven, en dezen die 't syndikaat zijn aangesloten, in mora te stellen van te verzaken, of werkeloos op straat te vliegen, beloven ze reeds 'nen frank aan hem, die hen 'nen wever kan bijbrengen. Ook voeren ze reeds 'nen onderduimschen oorlog onder malkander, en bieden meer loon om 'nen wever te kunnen afhaken. Zoover zijn ze, dat ze op andere gemeente gaan wevers opzoeken, en daar voor 't zelfste werk twee franken meer aan loon geven, dan in de gemeente waar ze wonen. "Daar springt de opslag in d'oogen niet, en hangen ze zelf de kat de bel niet aan". Zoo redeneeren ze: maar ongelukkiglijk voor hen, 't werkvolk hoort, en ziet, en begrijpt die handelswijze. Komen moeten ze, waar wij ze willen hebben, (voor zolang ze nog bestaan, en teeken zullen geven aan een weinigje leven). Niet lang meer, op 't einde van 1898 wordt de "profundis" gezongen. Er is reeds een van onder ons voeten, de andere zullen volgen.

Volgens benaderende berekening hebben de twee maatschappijen aan de wevers in den loop van dit jaar, reeds een voordeel bijgebracht van ongeveer twee en twintig duizend franken. Ook men bemerkt het aan den algemeen heerschenden welstand in de beide gemeenten: de loonen zijn merkkelijk verhoogd, zelfs bij de bewarende bazen; en de wevers zijn niet meer verplicht hunne inkoop te doen met ongeveer zestig ten honderd verhooging op den koopprijs. Ho! madame zal geen vierduizend franken in haren achterwinkel meer winnen: neen madame zal zich moeten beperken bij eene nul minder.

Er is dus een voorgaande, men moet volgen overal: de mogelijkheid is bewezen: 't is zelfs te verwonderen, hoe de werklieden dier nijverheid niet eerder op dit heilzaam gedacht zijn gekomen; de inrichting is gemakkelijk en de voordeelen zijn onberekenbaar. En nu dat het bewezen is, dat al die tegenwerking der capitallsion uitloopt op nen fiasco deze voortaan op voorhand verlamd zijn. Dus: Kortrijkzanen, mannen van Deerlijk, Vichte, Wacken, enz. voortuit! (Tuitert)"

Gij zult er schoone artikelen vinden en aan uiterst matige prijzen

Deze berichten over de samenwerkende weverijen waren euforisch. Het geloof in het eigen succes was groot, ondanks de tegenwerkingen. Tot in 1900 verschenen in de daensistische pers regelmatig deze aankondiging:

“Demokraten doet den aankoop uwer ellegoederen bij uwe werkbroeders in de samenwerkende maatschappij te Denderhoutem. Gij zult er schoone artikelen vinden en aan uiterst matige prijzen.”

Uiteindelijk bleken de samenwerkende maatschappijen van de Christene Volkspartij te klein en te beperkt om zich aan de snel veranderende economische evolutie aan te passen. Daarbij stegen de grondstoffen als katoen en lijnwaard rond de eeuwwisseling fors in prijs. Al deze negatieve aspecten lagen aan de basis van de stille aftocht van de samenwerkende weverijen in Denderhoutem en Kerksken.

wordt vervolgd
Joris De Kegel

Een merkwaardig menukaartje

Herinnering Roma-Reis 10 Mei 1931.

Tagmangho prezentita okaze de nia Romo vojagho.

© MANGHOKARTO ©

Supo al asparagkremo

Kotletoj kun legomoj

Lumbajho kun terpomoj kaj pikanta saùco

Lango laù Itala modo

Tripoj kun pombacho

Kokinoj kun abrikotoj

Rizkacho

Bakajhoj - Fruktoj

Frandajhoj

Haeltert, la 28 an. de Marto 1932,

In 1932 reisde een Haaltertse familie naar Rome en nodigden zij hun medereizigers uit op een etentje in Haaltert? Was dit een internationaal gezelschap? Het menu werd opgesteld in het Esperanto.

In 1887 verscheen de eerste publicatie over het Eperanto: een bescheiden brochure met als titel Lingvo Internacia (een internationale taal). de auteur was Ludwik Zamenhof, een jonge Poolse oogarts die het pseudoniem Doktoro Esperanto gebruikte en met zijn initiatief de mensen dichterbij elkaar wou brengen. Zijn taal werd meteen door een relatief grote groep mensen aanvaard en in de praktijk gebruikt.

Gift Heemkundige Kring Wieze

Oe zeggen men 't ommel in 't Eljergems (10)

Samengesprokkeld door Roger De Troyer

13-Kledij

't es auën zij lijf gegoten: het pak past hem wondergoed
't es veur de voddemaan: afgedragen kledij
't immen es nauëder as de rok: familie en vrienden gaan voor
't zwiejet stond in zijn schoenen: heeft hard gelopen
alpijn: donkerblauwe muts
anjeken: washandje
bavet: slabbetje
bolken: ondervest
botten: laarzen
broekband: broekriem
buis: hoge hoed
d'az 'n ander pauër mauën: dat is heel wat moeilijker
dingen: kledij
e kostuum passen: de maat nemen
familje van het zeveste knopsgat: verre familebanden
floeren broek: broek in veloer
frak: jas
galosjen: rubberen overtreksels
gelèjest en gespoord zijn: klaar zijn om weg te gaan
get: slobkous
gij tipt nogal: je bent goed gekleed
goriejel: bretel
hij 'n ee giejenen nouge om auën zij gat te krabben: hij is zeer arm
hij dee bakaast in zen broek: hij was heel bang
hij ee mij ne kol gepast: hij nam mij in het ootje
hij ee zijn beste dingen aüen: hij heeft zijn beste pak aan
hij eed op zijn slep gelegen: heeft te lang geslapen
hij eet er zijn broek versleten: hij heeft er veel tijd doorgebracht
hij eet onder den tram gezeet'n: zijn broek is te kort
hij eet op zij kliejed gekregen: hij leed de nederlaag
hij es volk te verwachten: zijn gulp (voorbroek) staat open
hij kein in zijn schoenen boteren: zijn schoenen zijn veel te groot
hij kein mijne zak opléjez'n: hij kan mij gestolen worden
hij komt op zijn zokken: nadert onopgemerkt
hij ligt onder de slasj: de vrouw is de baas over hem
hij most zijn broek afsteken: hij moest naar het toilet
hij o zijn goei moesj op: hij was welgezind
hij scheet in zijn broek va schrik: hij was bang
hij zitj in au zakken: hij houdt je voor de gek
hij zou in zijn zakken meugen schieten: hij zal moeten betalen
holleblokken: houten klompen voor mannen
iel: hak

immen: hemd
In vliegfende vauën: in loshangend hemd
in zijn sleppen: in zijn hemd
in zijn zakken schijten: iemand uitlachen
ingedoeffelt: warm aangekleed
it in zen botten slaiën: een kleinigheid eten
it uit zen botten slaiën: mallepraat vertellen
jak: bloese
kalleson: onderbroek met korte benen
kappelinne: muts
katchoeën botten: rubberen laarzen
kazjoel: wintermuts
klepmoesj: muts
kliejerozje: kledij
kloddermaan: opkoper van tweedehands kledij
kloepers: klompen
kol: boord
komminezong: onderkleed
konteklesjer: feestjas
konterfuër: achterste deel van schoen
krapken: rest van de stof
lakost: zomerhemd
lijfrok: trui
lijvoëd: lijnwaad
mauën: mauwen
mee botten: bijwijlen, soms
mijn schoenen luëpen in: laten water door
mijne kol spant: ik ben gecharmeerd
minne: pelsbeslag
moemelbakkjes: masker
moesj: muts
mokt ne knuëp in aunen neusdoek: om iets te helpen onthouden
ne kappesjong: regenmantel met kap
nen eftepieje: een trap onder de broek
neusdoek: zakdoek
oëgestuëten: lelijk gekleed
olleblokken: houten klompen met muil
opgedoan: getooid
palto: damesjas
pardesu: overjas
parmang: broekomslag
paruk: pruik
pijpszakken: lefdoekzakje
pisdoek: luier
pitjeler: feestjas
plastrong: das
pluë: vouw
poaterslasjen: sandalen
pots: soort pet
pulloever: trui
rekker: elastiek
rijkujere: veter

---

schuën uitgedost: mooi aangekleed
sjorzetten: korte kousen
slasj: pantoffel
slep: hemd
slipperkes: sloffen
sluëf: broekomslag
spiksplentjern uut: het nieuwste
spriet: gulp
stoeferken: lefdoekje
tas nou mijn zakken af: ik weet het niet
tip: neus van de schoen
tirret: ritssluiting
toepelmoesj: muts met pompon
toespelle: veiligheidsspeld
uëremoesj: bivakmuts
uppelink: hoofdkussen
van nojeken tot drauëken vertellen: vertellen met alle details
vareus: gebreide vest
vauël: sluier
vazjelink: rafeling
veegt er oa broek auën: trek het je niet aan
verfrommeld: niet fraai
verschuen'n: vers ondergoed
veurbroek: gulp
vezjelingen: rafels van vezels
vliegende vauën: loshangend hemd
wanten: handschoenen
wat èje dormee in au zakken: dat brengt niets op
z'et de broek auën: ze is de meester thuis
z'et de kliejer'e'n aüen: ze is non geworden
z'es kürt in eur gauëren: zij is lichtgeraakt
zij was nogal auëngestuëten: was slecht of onzedig gekleed
zijn moesj 'n stauët er ni nauër: het zint hem niet
zijn moesj stauët schiejef: humeurig, niet aan te spreken
zijn patotten kommen uit: hij heeft gatenkousen aan
zijn vieze moesj opemmen: slecht geluimd
zijne kloeper zetten: klomp plaatsen met Sinterklaas
zjertellen: kousenophouder
zjiejeverlap: slabbetje
zjieslasjen: schoeisel in rubber
zjuëm: omslag
zokken: sokken

Herinneringen Denderhoutem 1951

Een klasfoto met Zuster Borromée in de Vrije Meisjesschool in Borrekent.

Voraan: Godelieve Raes, Wivina Van den Eynde, Godelieve Roelandt, Adrienne Van den Berghe, Erna Verbeeren, Marie Therèse Van Rossen en Mia De Schutter.

Achteraan: Nicole Adriaens, Jeanne Adriaens, Frieda Mensschaert en Simonne Kiekens.

Foto en info: Frieda Mensschaert

NIEUW - NIEUW

Familieboek II “Haaltertse gezinnen in de kijker”

150 gezinnen met kwartierstaat, identificatie van de personen en de naamsverklaring.

Voorstelling vrijdag 5 december 2008

Tentoonstelling (WE 6 - 7 en 13 - 14 december)

Een selectie van ongeveer 150 gezin- en familiefoto's uit de 2 uitgaven.

Vanaf 1 juli staan de behandelde gezinnen op onze website: www.hkhaaltert.be.

Voorinschrijving: info in het septembernummer van ons tijdschrift.

Inhoudiging Heldergerms dorpshuis – HOC “De Fransman”

Tevreden gezichten bij de inhoudiging op 25 april 2008 van het HOC “De Fransman” - schepen van Cultuur Wim Allaer, burgemeester Roger Coppens, auteur Dirk Musschoot, Roger De Troyer en William Minnaert, bestuursleden Heemkundige Kring en Dorpsraad en Chris De Meerleer, voorzitter Dorpsraad.

William Minnaert en Dirk Musschoot interviewen Kamiel Ottoy

Heldergem beleefde een mooie dag met de inhuldiging van hun dorps huis.

Ruime belangstelling bij de voorstelling van het boek: 'Van Fransmans en Walemannen' van Dirk Musschoot.

Dirk Neerinckx, voorzitter Culturele Raad met Rik De Schepper, bestuurslid, Joris De Kegel en Willy De Loose, secretaris en voorzitter Heemkundige Kring.

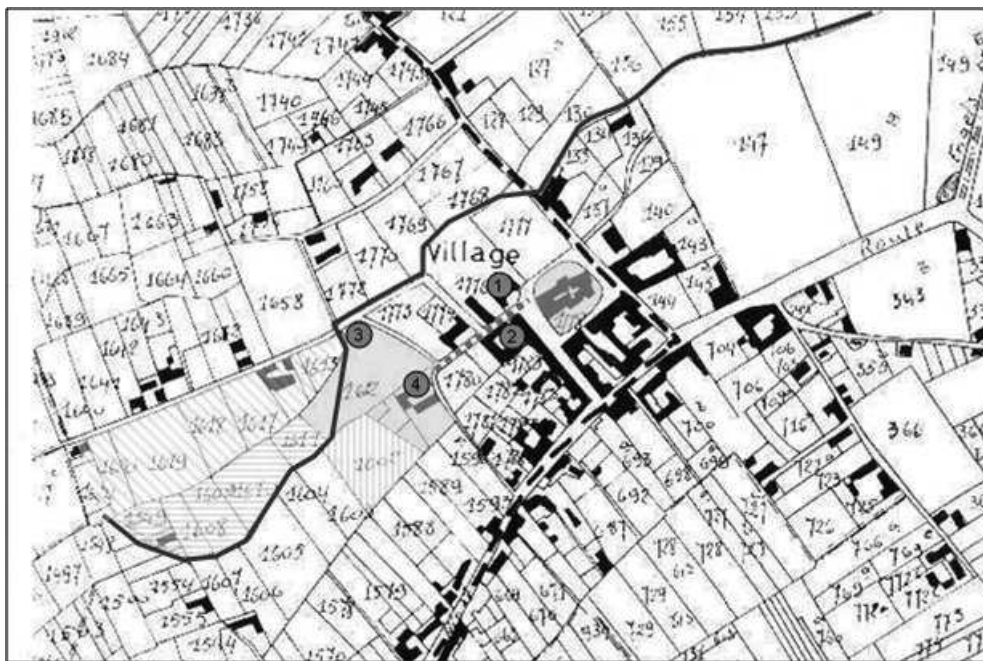
De heerlijkheden van de dorpen Haaltert, Heldergem, Kerksken, Terjoden en Denderhoutem

DEEL II

Hoe is dit begonnen in Haaltert?

In Haaltert heeft er een vronhoeve gestaan met burcht. Het moet in de buurt van de kerk hebben gelegen, waarschijnlijk gelegen aan de huidige Burchtweg. Vandaar trouwens de naam Burchtweg. Deze ligging is logisch, net als in andere dorpen werd de kerk gebouwd naast de kernhoeve of motte van de gemeente. De Klokaputbeek zou dan de gracht vormen die de motte van de ridder omringde.

De eigenaar liet aan zijn hoeve een kapel bouwen, wat later is uitgegroeid tot de kerk met een parochie. Het was één van de vele versterkte hoeven die in onze streek ontstonden na de vestiging van de Franken. Waar deze versterkte vronhoeve precies lag is niet zeker. Vier dicht bij elkaar gelegen toponiemen zijn kandidaat voor de ligging van deze hoeve, ze lagen ten ZW van de kerk, zie figuur.

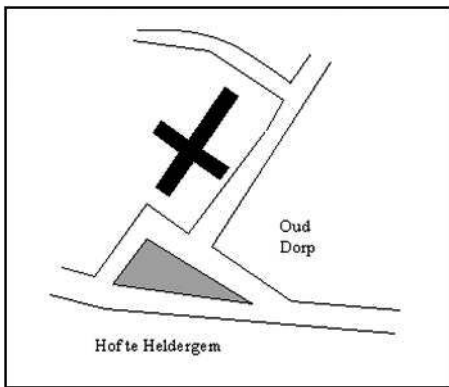

1. Het oud gemeentehuis (vroeger huis de Sadeleer)
2. Een site recht tegenover de ingang van de kerk
3. Site aan de beek (volgens De Brouwer)
4. Een site met een weg die recht naar de kerk loopt. (stippellijn)

Volle perceel het perceel genaamd de "Burcht"
Verticaal gearceerd het "Veldeke aan de Burcht"
Horizontaal gearceerd de "Burchtmeersen"
Schuin gearceerd het "Burchtveldeke"

Waarschijnlijk was het Hof ter Heiden op grens met Denderhoutem een oude vronhoeve. De Brouwer spreekt van 30 bunder gronden wat aanzienlijk was. Tevens weten we uit een verkoopakte uit de wettelijke passeringen te Aalst dat de hoeve rentegronden bezat die in 1732 werden verkocht voor liefst 13.000 gulden.

Het gehucht Ede behoorde aan het hof ten Eede. De hoeve had heel wat lenen te Nieuwerkerken en een renteboek genaamd de "rente ten Eede". Waarschijnlijk was dit een oude vronhoeve.

Hoe is dit begonnen te Heldergem

Ook de situatie in Heldergem is vrij duidelijk: Het hof te Heldergem bevond zich rechtover de oude kerk (toen gelegen in het oud Dorp). Rond deze hoeve is Heldergem dorp ontstaan. De kapel van deze hoeve is de latere parochiekerk geworden.

Het hof te Latem, hoewel belangrijker dan Hof te Heldergem heeft zich niet tot parochie ontwikkeld omdat deze waarschijnlijk geen kapel omvatte.

Het Hof te Ingeboutsvelde, met daar rond de gronden van de abdij van Anchin
Bron: het renteboek van de abdij van Anchin

Van het hof te Ingeboutsvelde is niets overgebleven, het was reeds vroeg bezit van het klooster van Anchin. We kennen de ligging dank zij het renteboek van dit klooster. Ook deze hoeve is een kandidaat vronhoeve.

De Wouterinck was vroeger de vronhoeve waarrond Kerksken ontstaan is.

In Kerksken weten we de Wouterinck liggen dank zij het landboek van Haaltert en Kerksken. We weten dat de eigenaar van dit leen grondrechten bezat in het dorp Kerksken. Dit verraad dat het een restant was van een oudere hoeve waarrond het dorp Kerksken is ontstaan. De heerlijkheid is later volledig overvleugeld door Haaltert, waarmee het trouwens één meierij vormde.

Ook hier zien we terug het verschijnsel dat de vronhoeve in de buurt lag van de latere parochiekerk. Dit was ondermeer ook het geval te Aaigem, Hofstade, Aalst en vele andere.

Hoe was de toestand in Denderhoutem?

In Denderhoutem lag “*Het Hof Daarachter*” in de buurt van de kerk van Denderhoutem. We mogen aannemen dat dit de vronhoeve was waarrond de parochie was ontstaan. De hoeve is reeds vroeg in bezit gekomen van het St. Adriaanklooster. De overige bezittingen werden versnipperd onder diverse eigenaars.

In het gehucht Vossel bevond zich een hoeve waaruit de heerlijkheid Voshole zich ontwikkelde. De heerlijkheid “*Ginderbinnen*” situeerde zich rond een hoeve die later bezit werd van de Bijloke te Gent. De rentegronden waren afgesplitst als een aparte heerlijkheid.

Aan de grens met Welle en Erembodegem lag het “*Hof ten Broucke*” dat wegens zijn uitgestrektheid en rechten ooit een vronhoeve moet zijn geweest.

Van andere grote hoeven te Denderhoutem zoals “*Hof ter Blokkingen*” hebben we geen nadere informatie

Hoe is het begonnen in Terjoden?

Het dorp Terjoden ontwikkelde zich rond het “*Hof ter Wilgen*”. Het renteboek van dit hof heeft zich later afgescheurd als “*het renteboek ter Joden*”.

Ook het “*Hof ter Lokeren*” heeft zich als kleine heerlijkheid ontwikkeld, maar beide hoeven zijn niet uitgegroeid tot echte parochies.

Het grondbezit in een heerlijkheid, rente die men nooit kan aflossen

Bij nader inzien merken we dat het in een heerlijkheid voornamelijk ging over het grondbezit en de rechten op deze gronden.

Hoe werd het grondbezit in het Ancien Regime georganiseerd?

Het Ancien Regime gaat over 500 jaar en is niet zo maar onder één noemer te vangen. We zien wel één duidelijke evolutie. Hoe meer het Ancien Regime op zijn einde liep hoe meer rechten de boer verwierf over zijn gronden en hoe meer de macht afnam van zijn heer. Met als apotheose de Franse revolutie die het einde betekende van dit systeem.

We beginnen met de periode waarop we het best zijn gedocumenteerd, namelijk de 18 de eeuw. We bezitten duizenden verkoopsakten en Staten van Goed, hier kunnen we interessante gegevens terug vinden.

Vele van deze gronden waren belast. met een rente, een losselijke rente en een onlosbare rente.

Losselijk wil zeggen dat de rente kon worden afgelost. Maar wat betekende een onlosbare rente? Betekende dat, dat deze rente nooit kon worden afgelost? Moest men als eigenaar eeuwig rente betalen? Dit is niet zo begrijpelijk. Of was er meer aan de hand? Laat ons beginnen met de losselijke rente. We weten dat volgens de kerk intresten vragen op geleend geld een zonde was. Hoe kon een boer dan geld lenen om grond te kopen? Veronderstellen we dat een stuk grond 24 gulden kost. De boer bezat slechts 12 gulden. Hij komt overeen met de koper dat hij de grond koopt voor 12 gulden en de grond laat belasten met 2 gulden per jaar gedurende 10 jaar.

Is de koper akkoord dan ontvangt hij nu 12 en later nog 10 x 2 gulden of 20 gulden. De grond is zo belast met een losselijke rente.

Erft de boer zijn zoon deze grond, dan moet zijn zoon de rente verder betalen. Maar stel je voor dat de grond wordt verkocht voordat de rente is afgelost en we kunnen het nog gekker maken, de nieuwe koper koopt ook deze keer de grond met een nieuwe losrente. Wel dan is deze grond belast met een dubbele losrente. De koper moet nu de twee losrentes afbetalen. Begrijpelijk dat belaste grond wel goedkoper is dan onbelaste grond.

In de verkoopaktes vinden we dit gebruik van aankopen veel terug, het was voor velen de enige manier om bezit te verwerven.

Iets meer over een onlosselijke rente? Eerst en vooral onlosselijke rentes waren veel lager dan losbare rentes. Het ging hem over enkele stuivers, een kip of een hoeveelheid graan per jaar. Ze moeten dus duidelijk een andere oorsprong hebben dan een losrente, te vinden in de zogenaamde "renteboekjes".

Dit waren lijsten met gronden waarop onlosselijke rente werd geheven. De eigenaar van het boekje, had het recht deze renten te innen. De gronden uit renteboekjes hoorden bij elkaar, ze vormden een geheel.

Een stuk grond kon men nooit loskoppelen van zijn renteboekje. De middeleeuwer stelde zich daar geen vragen bij. Dit perceel behoorde bij een renteboekje en dat was al honderden jaren zo.

Een eigenaar van een renteboekje kon uit devotie zijn boekje schenken aan een kerkelijke instelling een patent op de hemel als het ware. Dit verklaart het feit dat vele boekjes in geestelijke handen waren. Maar verder kon men ook een renteboekje erven of kopen.

In de 18 de eeuwse lijst met de rijkste burgers van Aalst staat naast hun beroep vaak de term rentenier. Vele van die renteniers waren eigenaars van dergelijke renteboekjes. Het vormde een deel van hun inkomen. Goed, het waren kleine sommen, maar zo een boekje kon honderden percelen bevatten en zo een mooi bedrag opleveren.

In de streek van Haaltert-Aalst waren er honderden van dergelijke renteboekjes. Maar jammer genoeg zijn er in de archieven weinig van deze renteboekjes overgebleven. Dit kwam omdat deze privé bezit waren en niet in de archieven zijn terechtgekomen. Sommige boekjes waren zo groot en gekend dat ze een naam kregen zoals het Moutboekske te Erembodegem, de rente van ten Eede te Haaltert, de rente van de Babbeleer te Herdersem, de rente van Hogenbosch te Moorsel, de rente van de Lelie te Aalst enz.

Wat is de oorsprong van deze 18 de eeuwse renteboekjes? Het antwoord is terug te vinden bij de heerlijkheden. Veel van deze renteboekjes waren verbonden aan een hoeve. Wanneer iemand een hoeve erfde of kocht, kwam hij ook in het bezit van een bijhorend renteboekje. Hof ter Lokeren, Hof ter Haghen, Hof ten Broecke, Hof ter Zomergem,.... allen hadden ze hun eigen renteboekje. Het was zelfs zo dat ik van de renteboekjes zonder hoeve vlug kon uitdokteren dat ze vroeger afgescheurd waren van een hoeve. Met andere woorden, gronden belast met een rente uit een renteboekje waren gronden die eigenlijk deel uitmaakten van de hoeve; maar er zich ooit van hebben afgescheiden.

Renteboekjes zijn afkomstig van de laatgronden rond de vronhoeve

Gaan wij terug naar het prille begin van de heerlijkheden. De eigenaar van de heerlijkheid woonde in een centrale hoeve. Zijn laten werkten op zijn gronden. In ruil kregen ze bescherming en een deel van de oogst. Om de één of andere reden bleek dit systeem onhoudbaar. In de 13 de eeuw vonden zijn lijfeigenen betere middelen van bestaan.

De landeigenaar verloor zijn werkkrachten. Hij moest een nieuw en gunstiger systeem ontwikkelen voor de laat. De lijfeigenen ontvingen percelen van de hoeve in ruil voor een jaarlijkse rente of een deel van de oogst. Zo zijn de rentegronden ontstaan. Zeshonderd jaar bleven boeren voor deze gronden hun jaarlijkse rente betalen, al wisten ze allang niet meer waarom. Zeshonderd jaar lang gingen duizenden boeren bij de inner van de rente om hun jaarlijkse bedrag te betalen. Dit was met Kerstmis, Sint Jans- mis (24 juni) of Bamis (eigenlijk Sint Baafmis op 1 okt), meestal in de één of andere plaatselijke herberg. De afgevaardigde van de eigenaar had dan zijn renteboek bij, met de lijst van de verschillende 'renteplichtigen'. In een tweede boek schreef hij de naam op van de boer en zette een kruisje wanneer het bedrag was voldaan. De boer had daarmee een bewijs van betaling. De jaren erop voltrok zich hetzelfde ritueel.

De renteboeken te Heldergem

De bezitter van de rentegronden had er dus alle belang bij dat er een degelijke lijst werd bijgehouden. De renteboeken werden bijgehouden door zijn griffier of meier. Eén van de best bewaarde boeken is het renteboek van Latem en Lilaer te Heldergem, Aaigem, Woubrechtgem en een gedeelte van Kerksken. Het werd geschreven in tweevoud in 1783. In feite staat er dat het *"vernieuwt ende ghecollationeert jegens den originelen ouden heerlijken rentebouck jare 1729"*. Er staat trouwens vermeld dat dit vorige boek gebaseerd was op een nog ouder boek uit 1672.

Dit maakt deze renteboeken interessant. Wanneer er een perceel van eigenaar veranderde (door koop of erfenis) dan werd de nieuwe eigenaar vermeld, waardoor we de hele evolutie kunnen reconstrueren.

Men voorzag dit en liet tussen elk perceel een hoeveelheid lege regels. Maar na verloop van tijd werden die alle ingevuld en was er geen plaats meer. Na 54 jaar was er dus behoefte aan een nieuw boek. De opsteller was een zekere S. De Seille.

Bekijken wij een fragment uit dit renteboek.

Een zeker Adriaan de Vulder zoon van Peter causa uxoris (uit hoofde van het huwelijk) met Maria Anna van Wayenberge. Dit betekende dat de grond in feite eigendom was van zijn echtgenote. Dan begint een opsomming van de vorige eigenaars van het perceel:

"1760 over Jacobus van Den Hende over Pr van Wayenberge bij coope over de weesen Joos de Vuyst bij versterfte van hunne moeder adne de Vulder over Pr De Vulder bij coope over de hoors Gillis De Dobbeleere fs Guill bij coope van de hoors Corn Schutijser"

De ijverige De Seille heeft dus de eigenaars vermeld in de vorige boeken overgeschreven. Dit gebeurde vaker, al zie ik niet direct het nut van deze opsomming, voor de genealoog is dit een hemels geschenk. Deze opsomming overspant meer dan 100 jaar.

Op 41 R 13 Vten hofstede deel van 55 R ½

Het ging hier over een hoeve van 41 roeden en 13 voeten deel van 55 roeden een half. Dit betekende dat er een deel van de hoeve in vroegere tijd was afgesplitst. Dit klopte want het volgende perceel beschreef op zijn beurt het afgesplitste gedeelte. Het afgesplitste deel werd gekocht door Joanna D'Haeseleer van Maria Anna van Wayenberge.

Coriaen De Valder f. p. ca. in. 1700
 Van wijenberge 1760 over jacobus van hende
 over p. van wijenberge. Bij coope over de woeleu.
 joot de drijt by voftefte van linnne moeden.
 ad. de dalded over p. de dalded bij coope over
 dehoort gillis de dobbelare f. g. u. l. l. bij coope
 van de hoort van schuytjed op 17 13 17
 trofstedde deel van 3/4 oest den armen van
 heldergem luyt de gylstraete west den driesch
 noort joanna de haeseleer met de volgt. jaers
 17 10 17 10 17 10 17 10

Fragment uit het renteboek van Latem en Lilaer

Om het perceel te lokaliseren werd dan opgesomd van wie de aangrenzende percelen waren: “oost den armen van Heldergem suyt de Lijstraete west den Driesch noort joanna de Haeseleer met de volgende.”

Eén Denier Parisis was de rente (= een penning).

Hoeveel dit bedraagt in huidige Euro's is onbegonnen werk. Toch een poging. In de 17 de eeuw was een tarwebrood 6 penningen een roggebrood 2 penningen. De rente was dus zeker niet groot. Maar vergeet niet dat het renteboek meer dan 700 percelen telde en er was nog een andere inkomstenbronnen namelijk de wandel- en doodkoop.

De heer had wel zijn gronden verdeeld onder zijn laten, met een jaarlijkse rente. Maar hij had nog een stok achter de deur. Wanneer de boer overleed betaalde de erfgenaam een dubbele rente. Dit werd de “doodkoop” genoemd. Waarschijnlijk mochten in het begin deze gronden niet worden verkocht. Vanaf welke periode in de geschiedenis het verkopen wel toegestaan werd weten we niet, maar we weten dat bij elke verkoop de eigenaar van het renteboek, de koper een XX penning moet betalen. Dit wil zeggen per 20 penningen verkoopsgeld moet de verkoper de 20ste penning betalen aan de heer. Dit maakt dus 5% van het bedrag als wandelkoop.

Vaak worden volgende zinnen vermeld:

“Sterfelijke laet Sr Ambrosius anthonis fs jan gestelt 1780”

Wat was een sterfelijke laet?

Sommige eigenaars schonken hun gronden aan kerkelijke instellingen. Ook gronden van een renteboek werden weggeschonken. Geen probleem de instelling betaalde de rente. Maar er was wel een probleem met de dood- en wandelkoop. Kerkelijke instellingen stierven niet. Ook verkochten ze niet zo snel hun grond. Dit waren dus minder inkomsten voor de eigenaar van het renteboek.

Het compromis was het aanduiden van een sterfelijke laet. Wanneer de sterfelijke laet overleed moest de kerkelijke instelling de doodkoop betalen en een nieuwe sterfelijke laet aanduiden. Hoeft het nog gezegd dat ze meestal jonge sterke kerels kozen?

In dit geval werd ene Ambrosius Anthonis door de Quotidianen van Sint Jan te Gent aangeduid als sterfelijke laat.

In Heldergergem liggen ook nog gronden behorende tot het renteboek van de heerlijkheid Hollebeke, ze liggen tegen de grens met Aaigem ten Berg.

De renteboekjes te Denderhoutem

Een probleem was eveneens de ligging van gronden van deze renteboeken bepalen. Dit is niet eenvoudig. We hebben nodig:

- een duidelijk omschreven renteboek
- een goede perceelskaart van desbetreffende streek. Liefst een kaart die bij een landboek hoort. Deels kunnen we dit doen in Denderhoutem.

Landboeken zijn er genoeg bewaard, helaas zelden met een kaart. Aaigem, Denderhoutem en Lede zijn enkele zeldzame voorbeelden met kaart.

En toevallig bestaat er voor Denderhoutem een schoofboek uit 1631 van de heerlijkheid Ginderbinnen met een getekende kaart.

Een schoofboek lijkt heel sterk op een renteboek, alleen wordt jaarlijks een bepaald aantal schoven van de oogst betaald in plaats van geld. Waarschijnlijk hebben ze de zelfde oorsprong als renteboeken, maar met een andere manier van betalen. Mogelijk zijn ze ouder dan renteboeken. De eigenaar, de Antwerpenaar Hendrik van Etten, liet de bekende cartograaf De Deyn zijn percelen opmeten om een overzicht te houden van zijn schooflanden.

Het is een kostbaar boek geworden, een teken dat deze gronden voldoende opbrengst hadden.

Het gevonden resultaat werd overgezet op een Popp kaart uit 1850 en daaruit blijkt dat deze gronden in het noorden van het dorp liggen.

Maar enigszins teleurstellend, vormen ze geen aaneensluitend geheel. Waarom al die hiaten?

Wellicht twee mogelijkheden:

- de tussenliggende percelen zijn ook schooflanden, maar behoren toe aan een andere eigenaar of eigenaars.
- de tussenliggende percelen hebben hun status van schoofland verloren

Laten we het eerste bekijken. We vinden vele gronden terug in bezit van de Bijloke te Gent. In het landboek staan deze gronden aangeduid. Met de inkleuring op dezelfde kaart krijgen wij een beter resultaat. Inderdaad, er waren enkele hiaten ingevuld, dus waarschijnlijk was een deel van het schoofboek bezit van de abdij geworden. Maar één volledig geheel vormde het nog niet.

Wat wel interessant was dat tot het bezit van de Bijloke een hofstede behoorde, die de voor de hand liggende naam droeg Hof ter Bijloke mogelijk was dit de oude hoeve waarrond al deze schoofgronden waren ontstaan.

Wij ontdekten nog andere schoofboeken in Denderhoutem:

- een schoofland van 23 bunder leen van de baanderij Boelare
- een renteboek 13 bunder van de heer van Grootenbroeke
- een schoofboek, eigendom van Jan Baptist Redant

En we mogen gerust aannemen dat er nog een aantal waren maar tot heden ongekend. Het kon ook zijn dat dit renteboek vroeger werd verdeeld en we dus enkel maar een deel zien van het oorspronkelijke renteboek.

Stel je voor dat dit maar een half renteboek is, waarom deze chaotische verdeling? Kon men gewoon geen lijn trekken doormidden?

Ik stelde me in de plaats van de vader die zijn renteboek verdeelde onder zijn 2 zonen. Hoe kon ik dit zo praktisch mogelijk doen? Uiteraard, ik verdeelde de boeren die de rente betaalden in 2 groepen, waar de gronden lagen deed er niet toe. Dit verklaarde de chaotische spreiding van dergelijke renteboeken.

Maar er is ook nog een tweede mogelijkheid: het statuut van de grond is veranderd door onzorgvuldig beheer.

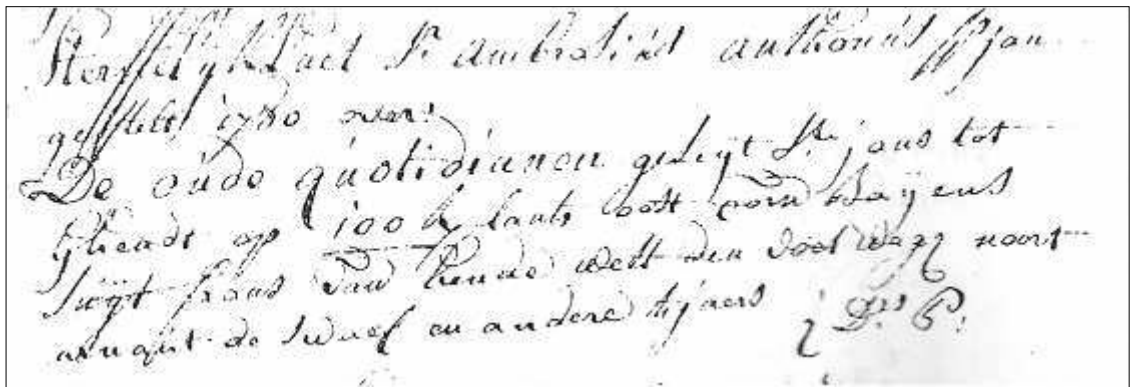
Ten tijden van oorlog vluchtten de eigenaars en boeren. De gronden verwilderden. Voor een nieuwe eigenaar was het erg moeilijk om na jaren zo een boek te reconstrueren. Ook waren door verkavelingen de renteboeken zo klein geworden dat ze financieel niet rendabel waren. Ze gingen dus verloren.

De renteboeken te Haaltert en Kerksken

Er was te Haaltert het grote renteboek afkomstig van de burchthoeve van Haaltert. Het heerlijk Renteboek had een opbrengst van 144 guldens 4 stuivers en 3 oortjes uit 321 percelen.

Waarvan:

135 betalingen in Haaltert Kerksken (waaronder Jan Praet in Kerksken die 2 kapoenen betaalde voor het houden van een herberg). 44 betalingen in Denderhoutem (waarbij nog een kapoen van Jan Van Dr Haeghen, Pieter Claus en Lieven Praet voor het houden van een herberg (ze betaalden eigenlijk 14 stuivers))

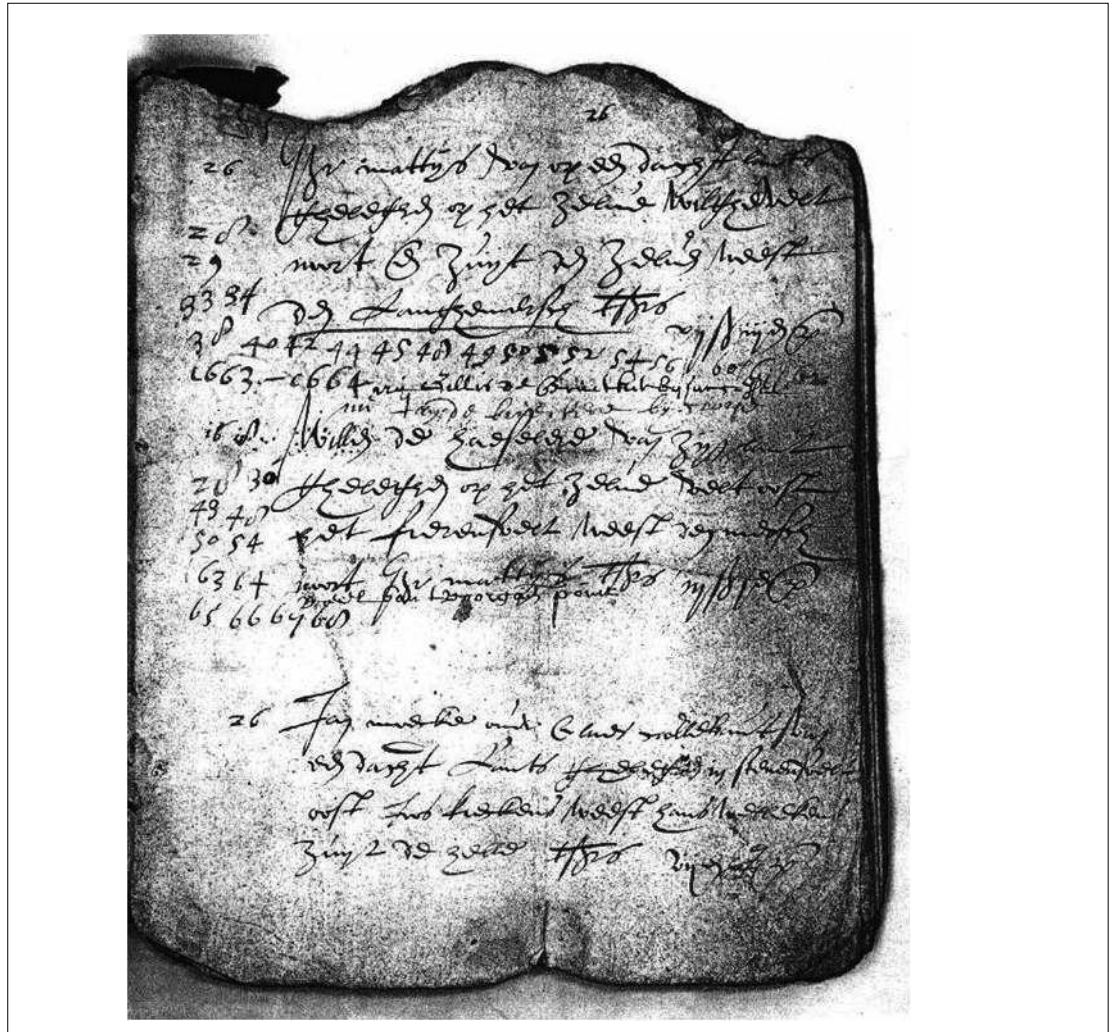
Afbeelding 13

Er waren hierbij nog 25 betalingen Aaigem-Vlekkem (waarvan 14 stuivers van Willem Kippenier ("Duytsman") voor het houden een herberg te Vlekkem) en 67 betalingen in Helderghem.

Op afbeelding 13 zien we een fragment uit dit renteboek.

We lezen dat Johannes Matthijs van "opt een dachwant lants gelegen op het zelve Wilgevelt noort ende zuyt de zelve heeft de Langehemeersch 7 stuivers Parisis".

De meier schreef in de marge de jaren waarin de rente is betaald. We lezen: 26, 28, 29, 33, 34, 38, 40, 42, 44, 45, 48, 49, 50, 51, 52, 54, 56, 60, 61, 62, 1663, 1664. Waarom er niet werd betaald in de ontbrekende jaren weten we niet. Werd het daaropvolgende jaar dan dubbel betaald? Voor de laatste twee jaar staat "Nu Gillis de Brucker bij erfnisse" en daaronder "nu Jan de Brucker bij coope".

fragment van het grote renteboek van het Land van Rotselaer

Naast dit grote renteboek waren er in Haaltert nog enkele kleiner renteboeken: het renteboek te Bombeke van 3 pond en 12 schellingen gelegen te Boekhout, en nog een naamloze rente van 12 schellingen en 3 penningen.

In Kerksken waren twee renteboeken, die vreemd genoeg eigendom waren van het hof ten Broecke te Nieuwerkerken. De ligging is niet meer te construeren, maar ongetwijfeld waren ze afkomstig van de rentegronden van het hof waarrond Kerksken is ontstaan.

De rentegronden van Terjoden

In een denombrement uit 1633 van het Hof ter Wilgen staat een heerlijke cijns vermeld, zonder dat de grootte er bij vermeld is.

Ook het Hof ter Lokeren heeft een cijns van twee schellingen ende elf penningen parisis

Over het renteboek "Ter Joden" is niet veel bekend. Waarschijnlijk betreft dit een restant van de rentegronden van de vronhoeve waarrond Terjoden was ontstaan (Hof ter Wilgen). Het werd voor het eerst vermeld "als een zekere lene van Aalst binnen Erembodegem in het gebucht ter Joden". Als eigenaar werd Willem van Belle genoemd. (1569)

(wordt vervolgd)
Marc De Moyer